

YOSHLARNI TO'G'RI KASB TANLASHGA YO'NLATIRISH

Saksonova Mohinur Baxtiyorovna

Iqtisodiyot va Pedagogika universiteti talabasi.

Tel: 95 888-06-29

Ilmiy rahbar: Ko'charova Feruza Alisher qizi

Iqtisodiyot va Pedagogika universiteti Ingliz tili o'qituvchisi.

Annotatsiya: To'g'ri kasb tanlash har bir insonning hayotidagi muhim qarorlardan biridir. Bu qaror nafaqat shaxsiy rivojlanish, balki iqtisodiy barqarorlik va jamiyatda o'z o'rnini topish uchun ham zarurdir, ushbu maqola to'g'ri kasb tanlashga yo'naltirish jarayoni, uning ahamiyati va buni amalga oshirishda qanday yondashuvlar mavjudligi haqida so'z yuritadi.

Kalit so'zlar: Ta'lim, kasb o'qituvchi, rivojlanish, qobiliyat, yondashuv, qiziqish, amaliy tajriba, qullab-quvvatlash, mutaxassis, muvaffaqiyat, individual foyda.

KIRISH

Kasb tanlash jarayoni insondan bir nechta jarayonlarni o'z ichiga oladi. Birinchidan, tog'ri kasb taashda ahaxsning qiziqishlari, qobiliyatlari va qadriyatlarini inobatga olinishi kerak. Har bir insonning o'ziga xos istedodlari qaysi sohada muvaffaqiyatli bo'lishini belgilaydi. Shuning uchun yoahlarni o'z qobiliyatlarini aniqlashga va ulardan foydalanishga undash muhimdir. Bu jarayonda psixologik teslar, maslahatlar va seminarlar yordamida shaxsning qiziqish va kuchli tomonlarini aniqlash mumkin.

Ikkinchidan, kasb tanlash jarayonida bozor talablarini ham hisobga olish zarur. Hozirgi kunda Iqtisodiyot tez rivojlanmoqda va ayrim sohalarda mutaxassislar yetishmayapti ahuning uchun kelajakdagi ish o'rinlari va talablarga e'tibor berish, yoshlarni istiqbolga, muvaffaqiyatli kasb tanlashga yo'naltirish yordamida yordam beradi. Misol uchun IT sohasidagi mutaxassislar, sog'liqni saqlashga professionallari yoki ekologik mutaxassislar hozirda juda talabgir.

Uchinchidan, ta'lim tizimi kasb tanlashda muhim rol o'ynayapti. O'qituvchilar va murabbiylar o'z shogirdlariga turli kasblar haqida ma'lumot berib, ularni to'g'ri yo'naltirishlari kerak. O'qituvchilar yoshlarni kasb tanlash jarayonida qo'llab-quvvatlash orqali ularning ishonchini oshirishlari mumkin. Bundan tashqari amaliy tajriba orttirish imkoniyatlari(stajirovka amaliyotlar) ham yoshlarning qaror qabul qilishiga yordam beradi. To'g'ri kasb tanlash nafaqat individual foyda keltiradi, balki jamiyat uchun ham muhimdir.

Muvaffaqli mutaxassislar o'z sohalarida innavatsiyalar kiritib, iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shadilar. Shuning uchun yoshlarni to'g'ri yo'naltirish orqali biz kelajak avlodning muvaffaqiyatli bo'lishiga ko'maklashamiz.

METODLAR TAHLILI

O'zbekiston Respublikasi ikkinchi prezidenti Shavkat Mirziyoyev Miromonovich kasb tanlash va ta'lim masalalari haqida ko'plab ma'ruzalarda fikrlar bildirgan. U o'z nutqida yoshlarni to'g'ri kaab tanlashga yo'naltirish, ta'lim tizimini takomillashtirish va iqtisodiy ehtiyojlarga mos keladigan mutaxassislarni tayyorlash zarurligini takidlagan. Masalan, 2020-yil 29-yanvarda o'tkazilgan Oliy Majlisining navbatdagi sessiyasida Shavkat Mirziyoyev shunday deydi: "yoshlarimizning to'g'ri kasb tanlashga aniq yo'naltirish kerak. Har bir yoshlarga o'z qobiliyatlari va qiziqishlari asosida kasb tanlash imkoniyatlarini berishimiz zarur". Bu fikrlar orqali u yoshlar uchun zamonaviy va talabga javob beradigan kasblarni tanlashning muhimligini ulug'laydi.

Bundan tashqari davlatimiz prezidenti ta'lim tizimining yangilanishi va kasb hunar ta'limining sifatini oshirishga alohida e'tibor qaratadi. Shuningdek prezident Mirziyoyev har bir yoshlarni o'z qobiliyat va istedodlarini rivojlantirishga undaydi bu esa kelajakda muvaffaqiyatli mutaxassis bo'lishga yordam beradi. Shularni hisobga olgan holda O'zbekistonda 2023-yil holatiga ko'ra 1,200 dan ortiq kasb-hunar kollejlari o'z faoliyatlarini yuritmoqda. Ushbu kollejlarda talabalar turli sohalarida jumladan, qurilish, avtomobilsozlik, axborot texnologiyalari, tibbiyot va boshqa ko'plab yo'nalishlarda ta'lim oladilar. Kasb - hunar kollejlari yoshlarni amaliy ko'nikmalar bilan ta'minlashga, ularni bozor ehtiyojlariga mos ravishda tayyorlashga qaratilgan.

Kasb tanash jarayoni ijtimoiy ahamiyat kasb etsada, lekin uming ortida jismoniy individual(yakkahol) shaxs turadi. Shu boisdan ham har bir kasb tanlovchi ahaxsiyatiga individual munosabatni amalga oshirish zarur. Buning uchun kasb tanlovchining yoshi va jinsi xususiyatlariga binoan kasb maorifi amalga oshirish maqsadga muvofiq bo'ladi. Bunda birinchi navbatda shaxsning kasbiy ehtiyoji, motivi, layoqati, qiziqishi va qobiliyatlarini hisobga olish zarur.

KASB MAORIFI- bu o'quvchilarni kasbning mohiyati bilan har bir kasbning shaxs oldiga qo'yadigan talablari bilan tanishishtirishdan iborat. Ta'sirchan axborotlar majmuasidir. Ma'lumotning aniqligi, to'g'riligi, to'liqligi, xususiy va ijtimoiy ahamiyati ifodalanganligi bilan boshqa tarkiblardan ajralib turadi. Kasb maorifi insonning yoshi, jinsi, savyasiga ko'ra xilma - xil tarzda amalga oshiriladi. Shakllari esa verbal va noverbal, kuzatuv va tanishuv, ko'rgazmali va grafik uchrashuv kabi ko'rinishlarga ega.

KASBIY MOSLASHISH- yosh kasb egalarining va mutaxassislarning kasbiy faoliyatiga uning shart- sharoitlariga, talablariga muvaffaqiyatli ravishda moslashish (bir nechta bosqichlardan iborat) jarayon tushiniladi. Kasb mohiyatiga kirishish, bilimlar, ko'nikma, malakalar bilan tanishish ularni egallash uchun oqilona usullar tanlash, ulardan

amaliyotda unimli foydalanish, shart-sharoitlarga odatlanish mahorat qirollarini o'zlashtirish kabi muhim qismlar moslashish tarkibini tashkel etadi.

NATIJALAR MUHOKAMASI

KASB TANLASHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR QUYIDAGILARDAN IBORAT:

- 1) Ta'lim - tarbiya tizimida kasbga yo'llash faoliyatining mazmuni va metodikalari majmuasi mukammal ravishda mujassamlashganligi;
- 2) O'quvchilarni kasb tanlashga yo'naltirishga o'rgatishda o'qituvchilar jamoasi faoliyati hamkorligi va samaradorligi.
- 3) Sinf rahbarining ota-onalar bilan hamkorligi ongli kasb tanlash negizi ekanligi;
- 4) Kasb tanlashda yoshlar tashkilotining ishtiroki;
- 5) Sinfdan va maktabdan tashqari olib boriladigan ishlar mazmunida kasb tanlashning alohida ajarib korsatilishi;
- 6) Maktabda ishlab chiqarish tashkilotlarida kasb tanlash ommaviy va keng ko'lamda yo'lga qo'yilishi;
- 7) Maxsus muassasalar faoliyati;
- 8) Kasbga oid ko'rgazmalar, sayohatlar uyishtirish;
- 9) Ijodkor, nufuzli mahoratli kishilar bilan uchrashuvlar o'tkazish;
- 10) Kasb tanlashda mahalliy matbuot, radio va televideniyaning ishtiroki;
- 11) Mutaxassis psixologlar tomonidan kasbiy bilimlarning o'quvchilarga doimiy tarzda berilishi va ular bilan individual ishlash.

Umumiy o'rta maktab o'quvchilarining hammasi ham kasb tanlaahga kelganda oqilona va to'g'ri yo'l tutadi, deb bo'lmaydi, albatta. Ulardan ba'zilar tavakkaliga ish tutsalar, ayrimlari ota - ona kasbini tanlaydilar yoki ko'zga tashlanib turgan yaqqol namunalarga taqlid qiladilar, ba'zan esa sevimli kishilari izidan borishni mo'ljallaydilar. Ko'pchilik o'quvchilar makatb ta'lim jarayonidayoq fan asoslarini egallab, muayyan tasavvur hosil qiladilar, o'zlari yoqtirgan kasb-hunar haqida o'ylaydilar. Makatb o'quvchilarini mayllari, havaslari, intilishlari, xohishlari, motivlari, ezgu niyatlari, xususan kasb - korga bo'lgan qiziqishlari tug'ilishi psixologiya fanining shaxs muammosi bilan uzviy bog'liq.

XULOSA

Yoshlarni o'z vaqtida individualligi asosida to'g'ri kasb tanlashlari ta'minlansa ularda hayotning mazmuni to'g'ri anglanadi va sohaning bardavonligi asoslanadi. Bu esa hayotning sifatini oshirish, jamiyatning ertangi kuniga ishonch tuyg'usini shakllantiradi. Yoahlarimizni kasbiy faoliyat va shaxsiy hayotidan qanoatlanib yashashlari uchun bugundanoq har birimiz o'z salohiyatimizdan kelib chiqib ularni to'g'ri yo'naltirishimiz lozim, zero ular tanlagan yo'lining to'g'riligiga ishonch hosil qilishsin va o'z hayotlaridan mamnun bo'lishsin. Xulosa qilib yana shuni aytish mumkinki, to'g'ri kasb tanlash jarayoni

ko'p jihatdan shaxsning qobiliyatlari va ba'zan talablariga asoslangan holda amalga oshirilishi kerak. Yoshlarni yo'naltirishda ta'lim tizimi va o'qituvchilarning roli juda muhimdir. Bularning barchasi kelajak avlodni muvaffaqiyatli kasblarga tayyorlashda katta ahamiyatga ega.

REFERENCES:

1. Грифцов Б.А. Теория романа. М., 1927.
2. Кожин В.В. Происхождение романа. М., 1963.
3. Днепров В. Черты романа XX в. М.–Л., 1965.
4. Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. М., 1975.
5. Sarimsakov B. "Uzbek folklorining janrlar sostavi". Uzbek folklori ocherklari., Ch3., Ch 1. T., "Fan", 1988
6. Musakulov A. "Uzbek xalk lirikasining tarixiy asoslari va badiiyati". T., 1995, - pp95
7. Mirzaeva S. Folk traditions in Uzbek realistic literature. Folklore teaching and learning guide-T.: "Istiqlol", 2005.-pp.83
8. Kucharova F.A. Translation of military terms in the English-Uzbek context. Modern journal of social and humanities. Academic journal, VOLUME 7, July-2022 ISSN: 2795-4846, – В.14-18.
9. Kucharova F.A. The role of artistic translation and meaningful analysis of military terms in the process of translating English and Uzbek works. Social science and education. E-ISSN 3030-3648. Iyun-2024. 42 b.